

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Microsynodus Norinbergen.

Mosham, Ruprecht von

[Köln]

VD16 M 6434

[Capvt I.]

urn:nbn:de:hbz:466:1-36760

SRVD:BERTVS A MOSHAM

Doctor, Decanus Patauieh. serenifs. Ro. Regis
FERD. Consiliarius, Andreæ Osiandro eiusq̃
collegis, cum uniuersa ecclesia & repub. Norin-
bergeñ. pœnitentiam agere & Antichristum in
Lutherismo confiteri, per nomen Iesu Christi,

IN nomine patris & filij & spiri-
tus sancti, In nomine Verbi, fidei &
charitatis Iesu Christi, Gratiam vo-
bis & pacem, in primis tamen cogi-
tatione dei, diuinae trinitatis & Vi-
trini uerbi, omnibus qui Norinber-
ga estis, ex toto corde & pectore
Christiano exopto. Inuat enim in ex-
orcismo & adiuratione Antichri-
sti cõuertendi, uerboq̃ dei iugulãdi,
& in annunciatione testamenti noui
& euangelij noui, quod tamen nouum
non est, sed sicuti erat ab initio, nouum
& insolita uti salutatione & exor-
dio: Quandoquidem uetera transie-
runt, & ecce noua facta sunt omnia.

Tenebrae praetercunt, & uera lux nunc lucet, ut non uidentes uideant, & qui uident, caeci fiant, atq; rursus lucem e tenebris splendescere uideant. Et iuxta Esaiam, aperientur nunc oculi caecorum, & aures surdorum patebunt. Et tunc saliet sicut ceruus, claudus, & apta erit lingua mutorum. His paucis ecclesiastas cum tota Norinbergen. repu. salutare uolui. Nunc deum Opt. Max. cum regio Propheta precor & oro:

Domine, labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Atq; iuxta Esaiam, Spiritu labiorum meorum, interficiam impiu Antichristum in Lutherismo, orbi Christiano haecenus incognitum, manifestaturus & iugulaturus, atq; Christum in Hierusalem noua, spiritualiter in uerbo unitatis fidei renatu & illustratum ostensurus & demonstraturus.

Quod haecenus epistola & libello tuo tuorumq; collegarum Oslander, quem mihi in aulam Moguntina ante menses fere quinq; transmiseras, cuius tu quidem solus & unicus (ueluti antesignanus & precipuus Lutherismi & Antichristianismi in repu. Norinbergen. ecclesiastes) autor uideri cupis, tardius, q̄ sperabam, pari lingua & idiomate respondeo: in causa est, q̄ statim reddita epistola tua in discessu meo ex aula Principis Electoris & Cardinalis Mogun

OSIANDRISMVS ET LVTHERA,

tini, Germanico idiomate respondi. Et quàm peruer-
se & impie tu tuiq; collegæ scriptis meis, quinq; ueluti
xenioli loco uobis Norinbergæ relictis, respöderitis,
planissime significau. Idq; meum responsum, certo &
certis meis & proprijs impensis conducto nuncio, una
cum literis ad senatum Norinbergen. transmisi. Qui
sane pro sua grauitate & fide, quãuis literis meis nec
ipse responderit, schedam tamen testimonialem, red-
ditarum mearum literarum, nuncio dedit. Semper in-
terim ego desiderans & expectans fore aliquãdo spe-
rabam, ut iusta ratione ad potissima & summa funda-
menta, ad quæ ne ullo quidem uerbo respondiſtis, alie-
quando pleno & libero scripto responderetis, & pre-
staretis tãrdẽ, quod tanto studio & fide polliciti era-
tis. Nunc uero cum in quintum usq; mensem silentium
trahitis, & impia & crudeli taciturnitate negotium
grauissimi ponderis & insigne, cum multorum hominũ
& animarum periculo cõiunctum, differtis, & longo
& diuturno silentio extinguere conamini. Ea de cau-
sa operæ precium existimaui, hoc impium uestrum silen-
tium rumpere, uosq; grauisſimi dicti principis aposto-
lorum Petri admonere, quod I. Petri. iij. te statur in-
quiens: Sitis autem parati semper ad respondendum,
cuilibet petẽti, ut loquamini de ea quæ in uobis est spe,

NORVM ANTICHRISTIANISMVS.

cum mansuetudine & reuerentia, conscientiam habentes bonam, ut in hoc quod uobis detrahunt, tanquam scelerosis, pudefiant hi qui incessant uestram bonam in Christo conuersationem.

Vt autem ecclesia Christiana tota, & uniuersa Norinbergen. respub. ueluti actionis nostrae & gestarum rerum testes, controuersiam huius tam pie conflictationis & disputationis nostrae, recte & perfecte intelligant: capropter causam altius repetam, & ita totam actionem instituem & proponam, ut Christianus lector, non solum hoc fidei & pietatis negocium plane intelligere, sed etiam maximam et incredibilem utilitatem capere, & mysterium Monarchiae & Palingensiae fidei, librorumq; meorum summam, paucis intelligere possit.

Primum omnium in animo est, sic Christo bene uauante, publicae tranquillitatis & concordiae causa Microsynodum Norinbergen. superioribus mensibus coram in senatu Norinbergae coeptam cum unico Microcosmo Osandro, tanquam ^{margavlexis}, cum paruo & particulari Antichristo, illiusq; ministro & pracone, hoc pacto celebrare & concludere, ut in unico singulariq; illo corpore & capite, cum suis membris & collegio praconum uerbi in repub. Norinber

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO

gen. tanquam ex paruo & particulari exemplo & ty-
po quodam, omnium Lutheranorum sectæ, plane intel-
ligi possit, quo pacto Lutherismus totus, in summo ar-
ticulo iustificationis (à quo tota & inextricabilis illa
religionis fidei& cõtentio nostro seculo dependet) cor-
rigi & emendari: aut si Lutherani ueritati & uer-
bo dei (ad quod hactenus prouocârunt) assentiri no-
lint, publico omnium iudicio condẽnari possit et debeat.

Præterea, ut illius dogmatis assertores & de-
fensores intelligant, non solum in Romana ecclesia et
Papismo, sed etiam in Lutherismo, meretricem illam
magnam, regiam & purpuratam, ebriam de sanguine
sanctorum & martyrum IESV, maledicentia sue
poculum aureum, plenum abominationum libidinis sue
nobis propinasse, & uinum prostitutionis sue, ita in
corda nostra effudisse, ut in utraq; ecclesia, tam Ro-
mana quàm Lutherana, fornicatione carnali & spiri-
tuali inebriati, primogenitum illius Antichristum se-
dentem & regentem in templo dei & communi eccle-
sia nostra cæci & increduli adoremus & colamus,
Christum Iesum dei filium in uerbo suo spiritualiter,
ut olim Iudæi carnaliter flagellantes, coronantes &
crucifigentes, totiusq; passionis ludibrium & blasphemiam
in uerbum dei per agentes. Aduenit enim pleni

NORVM ANTICHRISTIANISMVS.

Indo temporis & dies magnus Iezrael, dies domini exercituum, quo scient gentes, quoniã in iniquitate sua capta est domus Israel. Et quod plus dereliquerit impia, quã omnes gentes & terrã quã circa eam sunt, ut tandem dominus reducat captiuitatem Iacob, & misereatur omnis domus Israel, & non abscondat ultra faciem suam à nobis. Vt perueniamus omnes in unitatem fidei, & agnitiois filij dei, in uirum perfectum, in mensuram ætatis plenæ adultæ Christi. Vt nõ amplius simus pueri qui fluctuemus, & circumferamur quouis uento doctrinæ per uersutiam hominum, p astutiam qua nos adoriuntur, ut imponant nobis. Sed ueritatem sectantes, in eharitate adolescamus in illum per omnia, qui est caput, nempe **CHRISTVS**, ut grauiter loquitur & uaticinatur aliquando futurum cum prophetis Apostolus ad Ephe. iij. Quemadmodum enim olim Christus cum resurrexisset à mortuis, discipulis præ gaudio non credentibus & mirantibus, mentem & sensum aperuit, ut intelligerent scripturas, & dixit: Hæc sunt uerba quæ locutus sum ad uos, cum adhuc essem uobiscum, quod necesse foret impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi & pphe-tis & psalmis de me. Et subiunxit: Sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati & resurgere à mor-

OSIANDRISMVS ET LVThERANO,
tuis tertia die, & predicari in nomine eius poeniten-
tiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, ini-
tio facta ab Hierosolymis. Sic ego secundū delegati-
onem æterni uerbi, fidei & charitatis Iesu Christi de-
nuncio incredulo mundo, & dico: Sic scriptum est, &
sic oportebat, ut olim Christum, sic nunc Antichri-
stum, antitypum, hostem & aduersarium Christi in
mundo & ecclesia nasci, augeri, consummari, & per
eundē Antichristum, CHRISTVM in uer-
bo suo flagellari, crucifigi & mortificari. Vt tan-
dem rursus Christus in uerbo suo spiritualiter rena-
scatur, resurgat, & nomen illius secundario glori-
ficetur & illustretur iuxta clarissimam & illustrem pro-
missionem Christo in terris agenti cælitus denuncia-
tam, Iohan. xij. & Isa. XI. ut tandem iuxta prophe-
tiam & scripturarum testimonia, Antichristus gla-
dio spiritus & aduentu atq; claritate uerbi dei abole-
atur & interficiatur, & in nomine omnipotentis
uerbi, fidei & charitatis, in unitate & trinitate fidei,
poenitentiæ & remissio peccatorum prædicetur, non so-
lum inter Christianos, sed etiam inter Iudæos, Tur-
cas, Sarracenos, & inter omnes gentes terræ.

Quo autem mysterium illius cælestis doni, &
summa Monarchiæ et Palingenesiæ fidei librorumq;

RVM ANTICHRISTIANISMVS:

meorum epitome, recte & pie intelligatur et illustretur, & aduersariorum & ministrorum Antichristi impietas et peruersitas, qua diuinam illam reuelatam & manifestatam gratiam obscurare & suppressere conantur, orbi Christiano patefiat & innotescat: Eapropter omnium primum, quam ob causam Patavia discesserim, & me Norinbergam potissimum contulerim, quidq; illic egerim, & agere uoluerim, q̄ paucissimis demonstrabo. Deinde epistolæ & libello Ostiandri eiusq; collegarum, quo monarchiæ et palinogenesiæ fidei, et librorum meorum diuinum donum, satanico astu & uero spiritu Antichristi, obscurare, subuertere & iugulare conantur, ordine respondebo. Tertio, euangelica & pia mea dogmata, quibus dubio procul uera Christiana pax & concordia celeriter & breui manu componi & stabiliri potest, latius explicans et confirmans, pandam atq; aperiam. Quid uero me ad scribendum libros Monarchiæ & palinogenesiæ fidei induxerit, & quæ illius inuentionis origo fuerit, quibusq; ex causis Patavia discesserim, alio loco copiosius pio lectori explicui.

Composito itaq; & exarato opere, ut iam typis excudi posse uideretur, cum multis alijs pietatis et religionis de causis, graui inuidia, cum apud episcopum

f

OSIANDRISMVS ET LV THERANO-
tum apud capitulum Patavien. laborarem, adeo ut me
non solum fructibus & annuis redditibus Canonica-
tus & Decanatus & uoce capitulari priuarent, sed
etiam à functione & officio publice prædicandi uer-
bi, non cognita & plane indicta causa, impie & cru-
deliter suspenderint: & sic non solum libris meis insi-
dias, sed & mihi, aut turpissimam doctrinæ meæ pa-
linodiam & reuocationem, aut certa supplicia & car-
cerem strui animaduertissem, grauissimisq; minis ab
episcopo instigatus & permotus: erupi tandem uno
die, præter omnium mortalium expectationem ex Pa-
tauia, mea sacerdotia omnia, simulatq; elegantissimã
& plane regiam domum et habitationem relinquens,
uolens potius illorum omnium iacturam facere, quam
libros meos cum doctrina pietatis, non sine discrimine
fama & corporis periclitari.

Rectã itaq; concessi Norinbergam, tanq; in ci-
uitatẽ præclaram & insignem, cuius singularem pru-
dentia, uirtutẽ & iudicium ab ineunte ætate miratus
fui & colui. Deinde q; uidebam illam rempub. magno
sacræ Cæsareæ & Regiæ Maiestatis fauore niti,
ob singularem quandam moderationem & constantia
in rebus fidei & religionis, quæ alioqui in Germania
& uariæ & perturbatissimæ sunt, præstitam & ob-

RVM ANTICHRISTIANISMVS:

seruatam, fore sperans, ut ciuitas illa singulari prouidentia prædita, & alioqui oculatissima, oculos mentis ad ueritatis uerbum tam clare & insigniter illucescentis aperiret, & nouæ lucis & fidei radios exortos, præ cæteris ciuitatibus & statibus Ro. imperij uideret & cognosceret.

Eapropter Norinbergæ statim senatū adeo, causas & articulos discessus mei ex Patauia sexaginta unū, nō solū uerbo expono, sed scripto offero et typis publicari cupio. Deinde inter alia potissimū efflagito, ut summa librorū et institutū meū de monarchia et palingenesia fidei, à doctis et pbatis uideatur & examinetur, quod qdē senatus, p sua prudētia et hūanitate facile annuit. Delegat uiros septē graues, nempe duos præcipuos ecclesiastas, quorū unus erat Osiander, duos senatores, duos doctores iurēcōsultos, & scribam à secretis. Ab his Septēuiris auditur causa et doctrina illa in curia senatoria diebus septē, tā horis ante meridianis q̄ pomeridianis, prout illa omnia quæ lecta & acta sunt, in memoriali Microsynodi Norinbergen, nunc typis euulgato uidere licet. Sed quæ legebantur, multo diuersissimo studio & affectu accepta fuerunt: quæ cōtra Pontificios et in Papismū scripta legebantur, audita sunt auribus uehemēter patulis et benignis:

OSIANDRISMVS ET LVThERANO,

quæ contra Lutherismum, adeo auribus surdis & inuitis, ut ultra diem septimum audire nequicquam uoluerint. Nemo tamen erat impatientior & importunior Osiandro. Hic tantis angustijs & peruersi dogmatis Lutherani mala conscientia, & firmitate ac rectitudine doctrinæ meæ tactus angebatur, ut dum formula nouæ ædificandæ Hierusalem, in qua gradus duodecim discendæ, augendæ, & experiundæ fidei traduntur, legebatur, admirabilem sudorem, ueluti Anglico correptus morbo ac malo, sudabat. Hic testes ego inuoco & appello, eius collegas & delegatos illos huius negocij auditores. Is sudor, hæc angustia, & crudelis carnifex conscientia Osiandri in causa fuit, & senatoribus alioqui in Lutherismum propensis, facile persuasit, ut mihi & ministerium prædicandi uerbi & alimenta, uictus, & publicatio librorum meorum, & alia quedam æquissimæ petitiones, quas grauissimis libellis supplicatorijs quatuor à senatu petebam, negarentur. Et cum horum nihil à repub. Norinbergen. senatu, quæ maxime sperauerã, impetrare potuissent, tandem constitui petere, & petij à senatu, ut saltem mandaret ecclesiastis suis & ministris uerbi quatuor illis præcipuis, ut cum discere & doctrinam meam audire nollent, meliora saltē docerent, & ab erroribus,

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

quorum me accusabant, reuocarent, praesertim cum non carnalis uictus, alimentorum & cibi causa, qui perit, sed qui permanet in uitam aeternam, quem filius hominis dat nobis, Patauia discesserim & Norinbergam uenerim, sed potius, ut insignem illam rempu. ab erroribus reuocarem: & aut meliora docerem, aut ab illa illorumque eruditis & prophetis, meliora discerem, atque meum euangelium cum his, qui erant in precio, ut olim Paulus Hierosolymis cum Iacobo, Petro & Iohanne contulit, priuatim conferrem. Quam quidem petitionem meam tam aequam, tam piam, ut sine pudore negari non poterat, concessit senatus, fierique iussit, quod cupiebam. Constitutus est itaque huic actioni & consuetudini locus, condicta hora. Conuenitur ad tempus praestitutum. Obijciuntur mihi a senioribus ecclesiarum, nempe doctore Venceslao Linckio et Osiandro adeo inepta, impia & ridicula quaedam, ut a risu, quem Osiander in suo libello sardonice appellat, saepe temperare non potuerim. Nec interim mihi datur confutandi, & ad ea quae obijciebant, respondendi locus, nisi solenni senatusconsulto hoc decretum fuisset. Quamuis ne huic quidem per importunitatem Osiandri obtemperatum fuit. Nam hic audire me nequaquam uolebat, ueritus nimirum, ne rursus ab Anglico sudore corripereetur

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO

& angustaretur. Tandem meis et suorum collegarū, qui multo ciuiliores erant, precibus uictus, audiebat aliquātisper me differentē Osiander, sed statim acrimonia ueritatis perturbatus & stimulatus, rursus rumpebat disputationem, adeo insolenter & importune, ut & collegæ illius de sedanda hominis insolentia & impatientia desperarent. Quid multis? Conuentum est inter nos, ut scripto exhiberem opinionem & sententiam doctrinæ meæ, & illi uicissim scripto responderēt, et mea, si possent, confutarēt melioraq; docerēt.

Huius ego solennis Norinbergen. fœderis & pacti memor, cum à ciuitate illa discederem, meq; ad Electores Principes Rheni conferrem, quinq; scripta & libello ecclesiasticis illis exhibere constitui & curauī, quorū primus erat, Compendium et summa quedam actorum & lectorum in curia senatoria, coram Septemuiris illis delegatis, cui scripto postea titulum feci, Memoriale Microsynodi Norinbergen. quod ueluti memoriæ causa à me conscriptū & Norinbergen. senatui relictum erat, in quo inter alia præcipuum quiddam adnotatum est, nempe, q̄ assero quatuor capitales & principales ANTICHRISTOS in repub. Christiana uigere, quorum duos publicaueram, nempe alterum in Papismo, alterum uero in LW.

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

therismo regere & sedere.

Alterum uero scriptum erat, Sententia breuis de summo articulo iustificatiōis, ad quatuor ecclesiasticas Norinbergen. ueluti ad quatuor pseudoeuangelistas, in quo paucis ostendo Lutheranos docere, non fidem monarcham & unitrinam, diuinæ trinitati et deitati correspondentem, sed fidem monacham & solitariam. Et adeo quidem solam & nudam, ut à dextra careat uerbo, & à sinistra charitate, misera & deflenda solitudine & monachismo saucia et mutila, nullaque soliditate firmata & stabilita, sed fides ficta & simulata, speciem quidem pietatis habens, ueritatem autem eius abnegans, mysterium diuinæ trinitatis ignorans & impie uiolans.

Tertium & Quartum scriptum eiusdem generis sunt, nisi quod diuersis temporibus exarata & composita fuerunt. Sunt autem Axiomata & antitheses seu contrapositiones quædam, contra conclusiones doctoris Martini Lutheri, quas de doctrina legis in ecclesia ad poenitentiam necessaria, contra AN-TINOMOS quosdam conscripsit, & consensu totius Vniuersitatis Vitenbergen. ubi publice magno & serio studio & zelo disputatæ sunt, edidit.

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO,

Que sane axiomata in hoc solum exhibui, ut Osiander & ecclesiastæ Norinbergen, planissime uiderent & intelligerent, q̄ dogma Lutheranum illiusq̄ assertores & defensores inficiari non possent, q̄ docent fidē sine uerbo fidei & sine lege fidei. Et sic priuant fidē à dextra uerbo & lege fidei, & à sinistra charitate & plenitudine legis, uero uinculo perfectionis, cū charitas sit uinculum perfectionis, teste Paulo ad Col. iij.

Nam cum Martinus Lut. in conclusionibus de doctrina legis contra Antinomos, nullā prorsus constituat differentiam inter legem fidei & legem operum, sed indifferenter & indiscriminatim asserat & dicat: Summa, quantum cælum à terra distat, tantum debet lex à iustificatione separari. Et lex non est utilis, nec necessaria, neq̄ ad iustificationem, neq̄ ad uila bona opera, multo minus ad salutem: Quid aliud agit, queso, quàm q̄ expresse & disertis uerbis, legem fidei à fide & iustificatione separat? Nam perinde est, ac si diceret: Quantum cælum à terra distat, tantum debet fides à iustificatione separari. Nam lex fidei, non solum est ipsa fides, sed norma, ratio & lex, quæ præcipit, uult & mandat, quo pacto, qua ratione, qua uia, fides sit discenda, augenda, confirmāda, ut initium substantiæ usque ad finem firmum teneamus, ut

RVM ANTICHRISTIANISMVS:

Vnitrino uerbo fidei, quod in se complectitur non minus promissiones quam comminationes dei, credamus, & charitatem exerceamus, hoc est, ut per legem fidei, per uerbum, fidem & charitatem, per Vnitrinam illam fidem iustificemur. Hanc igitur legem fidei, legem spiritus uitæ, legem dei, legem Christi, ut Apostolus appellat, à iustificatione separare, est effectum fidei, imò ipsissimam fidem & Christum, qui est uerbum fidei, à iustificatione separare: & sic separant Lutherani uerbum dei, uerbum fidei à fide. Cum uero dicunt & docent: Sola fides iustificat, Charitas non iustificat: Sola fides iustificat, Opera charitatis, opera legis fidei non iustificat: quis non uidet, & tum separant charitatem à fide, imò separant effectum legis Christi & fidei à fide, ipsumq; uerbum fidei impie mortificant, trinitatisq; mysterium uiolant? Ad hoc itaque nefas & sacrilegium Lutheranorum demonstrandum & demudandum, exhibita sunt axiomata nostra. Sed de his inferius copiosius.

Quintum scriptum, cui titulus est, Responsum Theodidacticum ad sophisma Osiandri, quo stulte & inepte rogabat, An deus pater esset incarnatus, ad ridendum illius ineptias magis, quam ad probandum aliquid, datum & exhibitum est.

OSIANDRISMVS ET LVThERANO

Hæc sunt breuiter capita scriptorum et libellorū,
 quos Osiandro eiusq; collegis, cū breui adiuncta epi-
 stola Norinbergæ reliqui, quibus p̄ libellū mihi in au-
 lam Moguntinā, quæ tum in A. Schaffenburgō erat
 transmissum, respondit Osiander. Nam is libellū il-
 lum seu epistolā non solū finxit & cōmentatus est, sed
 etiā suapte manu perscripsit, ut notū omnibus faceret,
 sese tantæ impietatis & cæcitat̄ esse autorē, & An-
 tichristi Lutherani strenuū ministrum. Quapropter
 cum illo mihi potissimū, non solū suo, sed etiā suorum
 collegarū & totius reip. Norinbergen. nomine cau-
 sa hæc pagetur, præsertim cū in Osiandro nō solū im-
 pietas doctrinæ & dogmat̄is, sed etiā cognomē, quod
 sibi ingenti supbiæ spiritu cōfinxit, ad magnam illius
 Antichristi imaginē & similitudinē pxime accedat
 & cōueniat. Vt enim in ecclesia Romana caput illud
 magnū totius corporis antichristianici in suplatiuo et
 ὑπεροδικῶς romane et latine sese appelliat, Sanctissimū:
 sic Osiander non romane sed græce per ^{ὑπεροκ}
 positiuo ὑπεροδικῶς Osiandrum ὁσιον ἀνδρα, sanctum uirū
 se nominare ausus est, semper μικροτύχησος, par-
 uum quedā Antichristū in pectore & spiritu alens et
 colens, ut nunc merito non Osiander, sanctus uir, sed
CACOSANDER, malus uir, uerus Anti

christi & mali illius minister appellari debeat, do-
 nec per Vnitrum uerbum, per fidem Monarcham,
 per Palingenesiam fidei nostram, per diuinum illud
 λόγον τῆς θείας, quod in se Verbum, Fidem & Charitatē
 complectitur, cōuertatur & uiuat, & fiat ex Cacos-
 andro uerus OSIANDER, ut superba illa si-
 mulatio, fucus & hypocrisis sui cognominis, uertatur
 in uerbum fidei & ueritatis, ut talis aliquando re ipsa
 fiat Osiander, qualis appellari et haberi uoluit, hoc est,
 ex Antichristo, Christus. i. unctus, uerus christianus
 uir sanctus et innocēs. Nam duorū alterū euenire ne-
 cesse est, nempe ut Osiander, aut cū Petro ter negāte
 resipiscat, cōuertatur et uiuat, aut cū Iuda Ischariota
 blasphemus desperet atq; pereat. Ego quantum in
 me erit, nō solū summo studio et pietatis doctrina, sed
 etiā precibus ad deū Opt. max. enitar, ut hunc hoīem,
 alioq; bonarū literarū et linguarū peritū, à tā deflēda
 impietate, cecitate et Antichristianismo liberē atq;
 cōuertā, ut ipse aliquādo cōuersus, cōfirmet frēs et col-
 legas suos, et quo Lutheranis oibus insigne exēplū, nō
 solū in Osiandro, sed etiā in tota rep. Norinber. uelut
 speculū quoddā ppolitū cōstituā, quo errores suos in-
 terim, quoad mea reliq; opa monarchie et palingene-
 sice fidei i publicū pdeāt, cōtēplari et cōtueri possint.

OSIANDRISMVS ET LV THERANO

Sed nunc tempus est, ut rem ipsam aggrediamur, atq; epistolæ & libello Osiandri eiusq; collegarum ordine respondeamus. Primum omnium nihil me mouet, q; aiunt iactabundum me nouos & noxios errores in orbem spargere, & q; mihi non solum sacrarum literarum peritiã & bonarum artium scientiã, sed etiam communem sensum, adeo, ut uincam ne, an uincar ignorem, adimunt atq; detrahunt. Nouum enim & noxiũ illis est, quicquid illorum doctrinæ & dogmati aduersum est. Et nouum sane testamentum Christi, totum illis noxiũ, nouum, uenenum & mors est. Præterea non me fugit, ut pie uiuere uolentem, multas afflictiones, ita etiã uera & Christiana docentem, multa conuicia & contumelias ferre oportere. Eapropter tantum abest, ut sannis, lædorijs atq; criminationibus illorum, quas falso & impie in me confinxerūt et congesterunt ecclesiastæ illi Norinbergen. commouear, ut etiam uehementer gaudeam, q; dignus habitus sim ueritatis & Christi Iesu nomine, illa conuicia ferre, et tam grauiã audire à ministris Antichristi in Lutherismo, quorum maxime proprium est, uerbum ueritatis spiritualiter flagellare, crucifigere & iugulare, imò extinguere & sepelire uelle. Cuius rei profecto Norinbergen. illi præcones egregium nunc specimen ex-

hibuerunt, qui uerbum ueritatis & uerae fidei, noui testamenti nouum foedus, caelitus illis annunciatum & delatum, tam crudeliter & impie incessunt, obscurant & pernegant, ut aeterni uerbi spiritualiter flagellati & crucifixi, & si fieri possit, & quantum in illis est, occisi & iugulati, rei merito accusari possint & debeant. Nec est, q̄ me iactantiae ullo modo accusare possint: Absit enim à me gloriari, nisi in domino nostro Iesu Christo, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. Scio enim neminem nisi in domino gloriari posse & debere. Et quicquid boni & noui reipub. Christianae afferro, caelestia esse dona assero, de quibus effusissime illustrandi nominis Christi causa gloriari licet. Sic diuinus apostolus Paulus sese summis apostolis, non solum aequare, sed etiam praeferre ausus est. Adde q̄ consensus scripturarum & ecclesia Christi, atq̄ uictoria totius causae, uera meane sit gloriatio, an illorum confutatio & negatio, & quanta penes illos potius sit sacrarum literarum imperitia, obstinata animi pertinacia, bonarum artium ignorantia, planissime tandem demonstrabit, & dogmata mea non esse neq̄ noua neq̄ noxia, sed uera, pia & euangelica edocebit. Et in quantum noua sunt, uel uidentur potius caelestia esse mysteria, testamenti noui, nouam lu

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO-
cem & illustrationem nominis Christi, iam olim in
scripturis multifariam promissam & denunciata, a
mundo incredulo incognitam, qua deus vult reducere
captiuitatem Iacob, & misceri afflictæ & dissipata
ecclesie sue, omnisq; domus Israel, si solummodo
crediderint & poenitentiam egerint, ut coeant tandem
in unionem, ut fiant unum & in unum, iuxta scripturas
propheticas & petitionem Iesu Christi, Iohan. xvij.
Vt exaltetur & eleuetur dominus solus, & incurue-
tur omnis sublimitas hominum, & humilietur altitudo
uirorum, & ut idola penitus conterantur. Quod sane
fieri nõ poterit, nisi p mysteriũ $\text{Ὁ μὴ ἀπόστροφος ἔστιν ὁ θεός}$,
hoc est, unitatis et trinitatis arcanũ, temporibus æter-
nis tacitam, manifestatum uero tempore Christi uerbi
incarnati, & per Antichristi aduentum obscuratum,
& quantum in eo fuit, iugulatum & sepultum: nunc
rursus in occasu mundi, p monarchiam & palingene-
siam fidei spiritualiter regeneratum & illustratum.

Sed nunc ad causam propius accedamus, & mo-
narchiam Verbi, Fidei & Charitatis contra Luthero-
ranorum Antichristum, illiusq; ministros, potentia
& claritate Verbi defendamus, & idolum illud spi-
rituale, gladio spiritus conficiamus.

Tria facit libelli sui capita Oslander, inquit:

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

Sunt autem tria, quæ potissimum in te reprehēdimus.

Primum, amara, uirulenta, & uenenata tua cōuicia, quibus in mores Lutheranorum inueberis.

Alterum, uanissima, impudentissima, & manifestissima mēdacia, quibus doctrinam eorum calumniaris, ac deformare niteris.

Tertium, noua, impia, & perniciosa dogmata, quæ in ecclesia Christi spargere, ijsq; concordiam & tranquillitatem nostram perturbare moliris.

Hæc summa epistolæ ecclesiarum Norinbergen. est, quam statim initio ad uerbum adscribere placuit, ut habeat lector, certum horum capitum scopum, quo animum intendat, ut omnia rectius & perfectius dijudicare possit.

Deinde subdit Osiander, & in me inuebitur, inquiens: Principio negare non potes, libros tuos, tot, tantis, tam amaris, uirulentis & uenenatis, in Lutherum & Lutheranos omnes, conuicijs, probris, criminationibus & maledictis scatere & redundare, ut ante te nemo, neq; Lutherum, neq; quenquam omnino mortalium pari conuiciandi & maledicendi petulantia sit prosequutus. Principio negare non potes, ais.

Quid ego negarem Osiander? De quo etiam glorior & uehementer gaudeo, quod ad hanc tubam

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO
uerbi dei, & ad hæc fulgura ueritatis euangelicæ in-
clarescentis, quam paucis prælectam audiuiſti, ita in-
horrueris & commotus ſis, ut mihi hanc laudem & glo-
riam adſcribere coactus fueris, & credas, neminem
ante me neq; in Lutherum, neq; in quenq; omnino mor-
talẽ grauius & maiori dicẽdi uis et potẽtia inuectum,
ut ea non ſolum omnium expectationem, ſed etiam ſe-
dem ſuperet. Quòd autem illam increpandi & docen-
di uerbi uehementiam, conuicia, criminationes & ma-
ledicta appellas, mihiq; uitio uertis, longe tu quidẽ er-
ras: non enim ſunt conuicia: ſed uitiorum reprehensio-
nes: non criminationes, ſed grauiſſimorum criminum in
Lutheriſmo redargutiones: non maledicta, ſed maledi-
ctorum et blaſphemiæ in uerbum dei neceſſaria
increpationes. Quarum tantum abeſt ut me poeniteat,
ut etiam magnopere doleam, q̃ in illis exaggerandi
tam ſegñs ac ſomnolentus aliquando fuerim. Debe-
bam hæc omnia docendo, hortando, arguendo, cum lu-
ge maiori imperio & potẽtia, iuxta præceptũ Apo-
ſtoli propoſuiſſe & demonſtraſſe. Et cum propheta,
apoſtoli, Chriſtus denique ipſe & tota ſcriptura, in-
credulitatis & inobediẽtiæ uitia erga uerbum dei, et
in primis in paſtoribus grauiſſime coarguat, & rebel-
les atq; inobediẽtes uerbo dei, genimina uiperarum,

RVM ANTICHRISTIANISMVS?

falsos pphetas, falsos doctores, fures, latrones, lupos rapaces, homicidas, filios diaboli, Antichristos: filiam Sion & Israel, sæpe meretricem nominat & appellat. Nemo pius debet huiuscemodi atrocibus reprehensionum stimulis offendi, sed ijs ad poenitentiam & meliora permoueri, modo huiusmodi acres admonitiones & increpationes, ex uerbo ueritatis proueniant.

Præterea cum Martinus Luth. eiusq; sequaces inaudita & ementita conuiciandi libidine, non e uerbo ueritatis, sed mendacij, pro defensione & tuitione falsi & impij dogmatis, tota plausura conuiciorum, passim & promiscue in summos & infimos detonent, ingerant atq; deblaterent, & doctrinam illam tot modis sacrilegam orbi Christiano ferè toti magis criminatationibus & conuicijs, quam scripturarum argumentis persuasent: & ita persuasent, ut ferè etiam hostes defatigatos et uictos conuicijs, in suam sententiam adgerint atque compulerint: quis igitur tandem non par esse existimabit, q; mendaciorum nebulis & inaudita mentien di arte, simulatq; maledicendi rabie, in pectora mortalium seminatum & insitum est, potentia & uehementia ueritatis & uerbi, rursus eximi & sanari debere? Num æquum est, uerbum dei & Christi Iesu in explicanda ueritate et arguenda impietate esse in

O SIANDRISMVS ET LVTHERANO

potentius, q̄ uerbum diaboli & Antichristi in stru-
endis mendacijs & falsis & impijs dogmatibus? Vul-
gatus & tritus p̄ssim medicorum aphorismus iacta-
tur, Contraria contrarijs curari. Sed quid quæso dis-
cernit inter grauissimas & seuerissimas illas prophe-
tarum, apostolorum, Christi denique increpationes,
& hostis & aduersarij eius, atque præconum illius
scurriles & sycophanticas criminationes & conuicia?
Nimirum ueritas uerbi, quæ sup̄ omnia uincit, & stat
inmota & inconcussa in æternum.

Cum itaq; in scriptis & libris meis luce merida-
na clarius probem atq; demonstrarem, & iam in præ-
sens probaturus & demonstraturus sim, doctrinam
meam esse ueram, piam, euangelicam, atq; reip. Chri-
stianæ utilem & necessariam: contra uero, Marti-
ni Lut. & suorum sectatorum falsam, impiam, Anti-
christianicam: & quanto in speciem & in fūco ac fi-
gura lucis ueritati similiorem, tãto perniciosiorem &
pestilentiore: id ubi probaui & euicero, nõnne
omnia conuicia, omnes contumeliæ, blasphemiæ & men-
daciõrum infamia, quam mihi affingere conantur ad-
uersarij, in ipsos hostes ecclesiastas Norinbergen. in
ipsum denique ^{uaxõs} Osiandrum redundabit, & opti-
mus quisq; mea grauisima in mores & doctrinã Lu-

theranorum dicta, non conuicia & criminationes sed
 pias & Christianas euangelicæ ueritatis admoniti-
 ones & redargutiones iudicabit. Contra, aduersario-
 rum in me contumelias & iniurias sycophanticas &
 confictas criminationes, & plus quàm scurrilia, ter-
 uana & eumentita conuicia & probra.

Eapropter christianum lectorem rogo atque ob-
 testor, ut paulisper iudicium suspendat, donec statum
 & scopum totius causæ, & testimonia scripturarum
 atq; argumentationes utriusq; partis, perfecte intel-
 lexerit & prudenter perpenderit. Res omnis adeo
 clare & dilucide deducetur & probabitur, ut senten-
 tiam ferre & pronunciare facile fuerit.

Falsum & uanum præterea est, quòd magna im-
 pudentia fingere ausus est Osiander, quòd fidem fe-
 fellerim, & libros meos contra fidem præstitam dili-
 gentius inspiciendos non exhibuerim. Nam testis est
 senatus Norimbergen. totus, quòd libros illos me-
 os non solum inspicere, perlustrari, & examinari,
 sed etiam in lucem dare & publicare uolui. Et ut id
 fieret, magno studio à senatu contendere & efflagi-
 tavi. Sed quo minus id mihi permetteretur, in causa
 fuerunt impij illi ecclesiastæ, & in primis Osiander,

OSIANDRISMVS ET LVThERANO,

qui ueritate & claritate uerbi & doctrinæ confusus
 & uictus, cum illa palàm coram Septemuiris illis de-
 legatis, ad meam petitionē ultro legeretur, audire cæ-
 teris presentibus (quos ueritatis testes ferre non po-
 terat) detreclabat, & actionem illam & lectionē pu-
 blicam interrumpere cupiebat, uolebatq; quod senatus
 uiris septem audiendum commiserat, solus legere &
 audire, uel deprauare potius. Quod sane ego optimo
 iure, ne publica auscultatio impediretur, remiebam.
 Offerebam tamen libros meos deinde ad manus pri-
 uatas illius traditurum me: ea tamen lege, ut ipse mihi
 uicissim trium concionum (quas tribus proximis die-
 bus dominicis publice ab eo audieram) scriptū exem-
 plar ad manus meas traderet. Pollicebar me illis ipsis
 concionibus impietatem & Antichristianismum in
 doctrina illius, non minus, quam in Papisimo, & in in-
 dulgentijs pontificijs ostensurū. Id uero negabat Osi-
 ander, & causabatur sese scriptas illas conciones non
 habere. Ego contra urgebam, ut in scripta referret.
 Et cum ne id quidē impetrare potuissem, non fui post-
 ea, ne ullo quidem uerbo ab eo de libris meis ei exhiben-
 dis appellatus. Adeo, ut hoc impudens & effrons ho-
 minis mendacium (ut etiam in Germanico scripto ex
 aula Moguntina ad senatum Norinbergen, trāsmis-

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

so, testatus sum) satis de mirari non possem, praesertim cum seipsum etiam suo mendacio arguat & conuincat. Affirmat sibi copiam libros diligentius inspiciendi defuisse, & interim omnia tam diligenter & ad amussim arguit & reprehendit, quae non solum legit, sed ne audire quidem rectis & temperatis auribus uoluit, imò praesudore illo Anglico & angustia cordis ne potuit quidem: & tamen nec lecta, nec recte audita, iudicat & condemnat, ac si centies legisset, et de his amplissimum dijudicandi spatium habuisset. Recte dixit Psalmista: Mentita est iniquitas sibi. Sic hoc loco mendacium in autorem suum redundat, & artificem male mentientem, mendacij reum agit.

Quae nec legit nec iustis & sedatis auribus audiuit, reprehendit, iudicat, & de his multa disceptat & respondet: et interim de grauissimis et potissimis fundamentis & argumentationibus, in quinque illis scriptis Norinbergæ relictis, quae legere & audire, quoties uoluit potuit, mutus est. Nam ad fortissimas scripturarum inductiones & testimonia, ne uerbum quidem ullum respondit, quemadmodum suo loco palam faciemus, & in Germanico responso, cuius nunc meminimus, planum fecimus. Eiusdem impudentiae est, quae graui me inuidia onerat, cum ait me pios et bonos omnes,

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO,
qui erroribus & opinionibus hominum reiectis, sese
totos auctoritati sacrarum literarum tradiderunt, sine
ullo discrimine **LVTHERANOS** ap-
pellitare; cum ego nullos sane Lutherismi accusem &
insimulem, nisi qui ex professo illius sectæ sese Auto-
res & Defensores profiteantur.

Nec hic mihi quisquam iure irasci poterit, nisi
simul se illius impij & perniciosi dogmatis asserto-
rem & reum fateatur: ut si doctrinam Lutheri quis
agnoscat, nomen preceptoris & Lutheranorum ne
depreceatur.

Eius generis etiam est, nec minoris calumnie &
impudētiæ, quòd me inconstantia arguit, quòd alicubi
Martinum Lut. laudārim, quòd laudabili zelo veritatem
hactenus quæsierit. Et si quid ab eo erratū sit,
ignorantia magis quàm malitia peccauerit. Alicubi
uero adeo grauiter reprehenderim, ut propemodum
satanae parem affirmārim. Hic ego respondeo,
Martinum Lut. multa scripsisse, quæ omni laude
digna sunt, & quæ optimo cuiq; probari debeant. Quo-
bus coniecturam christifidelium charitati, quæ suspi-
cax non est, facit, ut in quibus errat, non obstinata ma-
litiā, sed ignorantia potius peccasse & errasse uide-
atur. Quædam uero scripsit Martinus, maxime uero

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

ea, quæ ad summū articulum iustificationis, in quo cardo rerū pietatis & salutis nostræ uertitur, spectant, tam impie, & cōtra cōsensum totius scripturæ & ecclesiæ, et adeo supbo & elato spiritu ac dura ceruice, ut nec toties & tot scriptis à doctissimis & integerrimis uiris, atque adeo ab ecclesiâ Romana admonitus resipiscat. Quis hîc omnia confundentē, iudicantē, & condemnantē non iudicaret? non solum satanæ prope modum parem, sed etiam ipsum criminatōrē & satanam, imō Antichristum & summū & præcipuum illius spiritalis Antichristi, qui Christum in uerbo suo spūaliter flagellat, crucifigit, & occidit, caput quoddam, ueluti spūalem quendā Romanum Max. Pont. q̄ sub specie lucis, tenebras: & sub nomine Christi, dogmata Antichristi, inaudito & diabolico astu in orbem Christianum inuexit. Hæc non solum dico & assero, sed etiam clarissimis scripturis & argumentis probaturus sum. Et nunc illius rei documentum in Ostandro, Marthini Lut. creatura & discipulo ostensurus, ut quod uerum est in discipulo, dubium futurum olim non sit in præceptore & magistro.

Nec mirum uideri debet, si alicubi Martinum ob bene & recte dicta laudo, & commendatione ad

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO,
melioꝛem mentem & pœnitentiam prouoco: & non
qualis sit. sed qualis esse debeat, & qualem aliquando
futurum sperem, ostendam: cum Christus saluator no-
ster, omnis ueritatis fons & origo, suum dilectum Pe-
trum, qui totius ecclesiæ typum gerit, uno & eodem
capite apud Matthæum, ad confessionē ueritatis sum-
mis laudibus extollit, & fundamentum totius eccle-
siæ tanquam in firmissima petra constituit: & rursus
post modicum interuallum, cum Petrus Christum ab
opere ueritatis & salutis nostræ, à cruce & morte fe-
renda debortaretur, audit à Christo: *Abi post me
satana, scandalum es mihi, non sapis quæ dei sunt, sed
quæ sunt hominum.* Sic ego Martinum Lut. ad confes-
sionē ueritatis & ueræ doctrinæ laudo semperq; lau-
daturus sum. Ad negationem uero mysterij diuina-
unitatis & trinitatis, uerbi, fidei, & charitatis, semp
reprehendo, & quoad uiuam reprehensus sum, nisi
errores suos confiteatur, conuertatur, & uiuat. Quod
quidem certe tandem aliquando futurum spero, & id
quidem sane ardentissimis precibus à deo Opt. Max.
contendo.

Nec uerū est, q̄ criminatur, me ad illius pugnan-
tiæ & contradictionis iam inductæ (ut ipsis uideba-
tur) obiectionē obmutuisse: cum continuo eadem fere

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

responderim, quæ nunc respondeo: & adeo ad illam calumniam mutus non extiterim, ut non solum ad respondendum, sed etiam ad illorum ineptias ridendum instructus fuerim.

Nec ad rem facit, quod Ostander nihil ueritus, sese Noe & Mosi conferre, impio suo dogmati per scandalosissimam & licentiosissimam uitam & conuersationem Lutheranorum patrocinator: asserens, quod deus remedium uerbi sui tum maxime adhibere soleat, cum mores hominum sunt corruptissimi: quasi uero impij & corrupti illorum mores & flagitiosissima uita, doctrinam illam confirmet atque constabificent, ac non potius totam sacrilegam & blasphemam arguant atque conuincant. Nam cum sermo dei iuxta Apostolum, uiuus sit & efficax, penetrantior quouis gladio utrinque incidente, pertingens usque ad diuisionem animæ & spiritus, compagumque medullarum, & Lutherani gloriantur sese idem uerbum, idem euangelium, eandem fidem cum apostolis & prima illa ecclesia habere & prædicare: quid causæ est, quod eorum sermo & doctrina tam mortua & tam inefficax, tam hebes & obtusa est, si idem uerbum, idem euangelium & eandem fidem Apostolicam, ut ipsi uanissime gloriantur, prædicant & docent? Quid ita non eosdem & con-

similes fructus euangelicæ pietatis in animis hominum efficiunt, si eadem medicina est, idem effectus operationis consequatur necesse est: si Christi discipuli & apostoli, si arbores bonæ sunt, nimirum & fructus bonos, copiosos, & multos afferent.

Nunc cū cōstet, q̄ doctrina & uerbū, quod prædicant & docēt, totum sit impiū, scandalosum, blasphemum & mendax: talis omnino est uita, qualis est doctrina: & talis populus, qualis sacerdos: tales oues, quales pastores. Quid hic mihi Osiander Noan & Moysen, qui quod euincere conatur, non probant, nec quicq̄ ad institutum faciūt, allegat? Cur non Esaiam & Hieremiam aliosq̄ prophetas, qui toties flagitiosam populi uitam & impietates, p̄uersæ doctrinæ & conuersationi pastorum ascribunt, adducit & citat? Cur solum Noan & Moysen uerbi præcones facit? Possum ego hic in ecclesiastas Norimbergen. optimè iure dicere, quod olim Christus dixit pharisæis & iudæis: Progenies uiperarum, quomodo potestis bonari, qui, cum sitis mali? Et quod Ecclesiasticus asserit: Ab immundo quis mundabitur? & à mendace quid uerum dicetur? Præsertim cum tota illorum epistola tot mendacijs, tot blasphemijs & impietatibus redundet, ut si argumenta alia non essent, satis suo

ORVM ANTICHRISTIANISMVS.

se scripto totius Antichristianismi reos conuincant atque conficiant. Quid uero in mores meos & uitam confingere non ausi sunt improbi? Accusant me superstitionis, idololatriæ, periurij, pseudoprophetiæ et seditionis. Et id quidem non explicata re & historia, ut atrociora crimina esse credantur, quam dicantur, suspitione grauius lædentes, quam accusatione. Hæc illorum pietas est & gratitudo erga meliora docere, & ab erroribus reuocare uolentem. Quod mihi uitio uertunt, laudandum et imitandum erat. Quod superstitionem, idololatriam & periurium appellant, summa religio & pietas erat. Quod falsum uaticinium & seditionem nominât, euangelica comminatio & admonitio erat. Siccine licet ludere, calumniari & sophisticari in re omnium grauisima & summa salutis nostræ causa? Primû, quid deliqui quæso, quum anticipiti & pia deliberatione anxius mysterium sacrorum auspicator tentarer, & dubitabundus uoluerem, in **ECCLESIA** ne Romana permanerem, an ad Lutheranam sectam confugerem? Vocationem meam, in qua iam annis multis perstiteram, & ministerium prædicandi uerbi, ad quod anhelabam, desererem, & relictis sacerdotijs, præsens seculum amplecterer, uidebam ex omni parte

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO

multa impietatis pericula et incōmoda, in utraq; eccle-
sia Antichristum sedentē & regentē in templo dei:

In Pontificia scilicet, Superbia, Fastu, Quæstu,
Idololatria, & Carnali atq; impudenti fornicatione,
contra *VERBUM DEI* repleta omnia.

In Lutherano scbismate, non minora corruptissi-
morum hominū uicia, Idololatriam, Hypōcrisim, Su-
perbiam spiritus, & Fornicationem contra *DEI*
VERBUM spiritualem & subtilem, pncio-
siozem etiam, q̄ in ecclesia Romana.

Hic quid faceres? quō fugerēs? Nullum hic erat
medium nec remedium, nisi q̄ tum in mentem ueni, sta-
tum ecclesiasticum cum sacerdotijs omnibus derelin-
quere. Sed hic retrahēbar uocatione mea, & ardore
atq; ministerio prædicandi uerbi, ad quod me multis
annis armaueram, ut diuino auxilio iam ad hoc munus
instructus mihi uiderer, adeo, ut id iam derelinquere,
impium uideretur. In hac tam perplexa, difficili, &
anxia summae salutis meæ, longa ac matura delibera-
tione, placuit tandem eam rem totam diuinæ uolunta-
ti & iudicio cōmittere, & per sortes diuinum consilii-
um & mentem scrutari: præsertim cum scirem sortes
precibus & obsecratione multa expetitas, non solum
diuini iudicij indices, sed etiam alicubi à deo fieri præ-

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

ceptas, quemadmodum in Leuitico illius rei exempla leguntur duo, & in Numerorum libro de uirgis tribuum Israel. Iam uero & Moyses & Iosue, missis sortibus, in conspectu domini, diuiserunt terras & hæreditates tribubus Israel. Apostoli Christi, præmissis precibus, per sortem elegerunt Matthiam in locum proditoris Iudæ. Salomon in prouerbijis inquit: Sortes mittuntur in sinum, & à deo temperantur. Nonne Saul primus Israelis rex, sic diuina uoluntate disponente, per sortes electus fuit, cum tamen multo antea à deo fuisset designatus, & à propheta Samuele in regem unctus? His atq; huiuscemodi scripturarum testimonijs & exemplis firmatus & suffultus, recto corde & magno zelo dei in hac conscientie meae conflictatione ausus fui (solenni prius castitatis uoto, si in sacris manerem, concepto & nuncupato) in præsentia duorum meorum familiarium, qui hætenus uiuunt & superstites sunt, præmissis sacris & religiosi precationibus genuflexo peractis, mittere sortes, & per schedas scriptas sortiri, An status & ordo ecclesiasticus, cum sacerdotijs meis, mihi relinquendus tum fuerit potius an retinendus, & more Romano à me sacrificandum, & iuxta gratiam datam & dandam, concionandum & uerbum dei prædicandum.

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO

Euenit sortito, statum non mutandum, more Romano sacrificandum, & uerbum dei prædicandum. Nimirum sic diuina & sapientissima dei uoluntate disponente, ut p̄ mysterium uerbi, uires & ingenium, tanquam bonus miles Christi in ecclesia Romana exercerem: quo tandē ad abusus Pontificios & Romanos arguendos essem cautior & instructior, & sic tandē ab ea ecclesia aufugerem, ut non minus Romanam q̄ Lutheranam impugnarem & arguerem, & scelera & Antichristianicas abominationes utrique ecclesie annunciarem, ueramq̄ doctrinam Christi, diuina gratia sic largiente, utrisq̄ demonstrarē, meaq̄ omnia pietatis & uerbi dei causa, quod quidem statim initio facere destināram, alio tempore & maiori euangelij lucro à Romana ecclesia in Lutheranam, & rursus à Lutherana in Romanam, nempe ad Electores principes profugus relinquerem, & id sane peragerem, quod nunc sedulo, quantū licet, perago et præsto. Hæc est illa impia superstitio, hæc est manifesta illa idololatria, hoc est oraculū illud blasphemū & sacrilegum, quod iactauī, cuius tā inuidiose & superstitiose me reū agit Osiander, ac si uera omnia essent, quæ asserit. Si superstitio & idololatria est, fidei pietatis & rectæ consciētiae causa, una hora sua omnia re-

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

Inquire, uitæ statum non sine magno incommodo mutare, & hæc omnia in uoluntatem dei per sortem explicanda tradere? Quæ erit, quæso, apud Osiandrum religiõis, pietatis, et bonæ consciëntiæ ratio et modus, si hæc tam pia et tam heroica facta in me reprehēdit, superstitiosa et impia appellat? Quæ reliqua recti iudicij ueritatis et iustæ reprehensionis in hoc homine et in hac causa spes erit? Quid multis? ficta, falsa, impia & calumnijs plena sunt in hoc ecclesiastarum scripto omnia.

Ut ergo nunc uides christiane lector, me à crimine superstitionis & idololatriæ esse alienissimum, et accusationem Osiandri falsissimam & calumniosissimam: Ita apertissime uidebis me periurij notæ & infamiæ, cuius insimulor & accusor, minime obnoxium.

Coram serenissimo ac inuictissimo Romanorum rege Ferdinando, magno pietatis studio & colloquij familiarioris parandi causa, ante annos plus minus quatuor, quater olim concionatus sum publice, ut priuatim & secreto Maiestas sua Regia audire non detrectaret, quæ publice tum dicere non licebat, nec fortassis expediebat.

Audiuit itaque REX me secreto & priuatim ter, ut pia dicentem, ita fideliter monentem.

OSIANDRISMVS ET LVThERANO,

Sed cum in postremo colloquio Pragæ, ante annos fe-
rè tres, horrenda quædam & atrocia, in abusus eccle-
siæ Romanæ dicerem, & quot modis in sanctuarium
dei, in terris & ditione suæ Regiæ Maiestatis pec-
cicaretur, grauius ac seuerè exponerem, atque de scri-
pto regi in faciem legerem, REX magnitudine rei
& religione erga ecclesiam Romanâ tactus, simulq;
existimâs, me hæresi Lutherana infectum, causæ huius
& concionis finem audire nolebat, non sine indigna-
tione me ex Regio suo cubiculo abigens: adiungēs ta-
men, sese nemini quicquã de his dicturum. Cui ego sta-
tim & uicissim (ut indignationem & iram Regiam,
quæ mihi tum in aula uersanti multis modis periculosa
erat, minuerem & auerterem) respondi his uerbis,
nec pluribus, inquiens: Nec ego quidem serens Rex.

Hæc erat tota in re sacra religionis fideiq; gra-
uissima causa, Regij iuramenti admonitio & stipula-
tio. Huius rei nemo melior & Regius quidem testis,
q̄ ipse REX, magna & singulari dei clementia,
multorum nimirũ mortalium saluti hætenus uiuus &
superstes. Hoc erat exquisitissimum illud (ut Osiander
sane odiosissime & falsissime nominat) sponte fa-
ctum, & Regi præstitum de taciturnitate iuramen-
tum. Nam in hac actione tota, hic nullũ tam audis ne-

RVM ANTICHRISTIANISMVS:

q̄ a Rege exactum, neq; a me præstitum iuramentū.

Hic mihi considerabit prudens & cordatus lector, q̄ calumniator ille calumniatorū omniū iniquissimus, omnia ad calumniā trahat atq; deprauet, impudentissimis mendacijs, ueluti nebulis quibusdā ueritatē ubiq; obscurans, & quæ summis laudibus in cælum ferenda erant, criminans atq; uituperans.

Primum, nōne magnæ pietatis erat & prudentissimi & fidissimi consiliarij officium, Regis animū ab impietate & grauisimo errore (quīs cum alijs regibus ecclesiæ Romanæ hactenus adhærentibus cōmuni) cum multorū hominū periculo coniuncto liberare? iuxta illud Prouer. xxv. *Aufer impietatē a uultu regis, & firmabitur iustitia thronus eius.*

Deinde christianæ mentis erat, nec minoris prudentia, iuxta Christi præceptum quod ait: *Si peccauerit in te frater tuus, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum &c.* Regem Christianū & Romanorū tribus amplissimis regnis præsentē, & triplici diademate insignitū, multorū Christi fidelium fratrem, in ecclesia per ignorantiam & cōmunē incredulitatē peccantē, atq; ad multorum uitiorum licentiā & improbitatē, in religionis et fidei causa, conniuentē secretō admonere, & quā in

OSIANDRISMVS ET LV THERANO,

utroque statu sint corruptissima omnia, quàm passim crudeliter uioletur christiana atq; euangelica pietas, q̄ grauis ira diuina ob has tantas impietates & abominaciones capitibus omnium nostrum immineat: qua ratione & modo hæc tanta & horrenda mala à repu. cõmuni auerti, et diuina bonitas reconciliari possit, unde fons et origo omnium malorũ et calamitatum in Christianismo promānet atque dependeat. Hæc atq; huiuscemodi grauissima, in quibus summa rerum uertitur, priuatim summo pietatis studio et amore cõmunis patriæ, Regi in faciem dicere, & de scripto legere, Regijsq; oculis, ueluti in tabella picta exhibere & demonstrare: nõne pium & Christianum, nulla omnino calumnia, sed summa laude, commendatione, promotione, auxilio & consilio dignum erat, imò uehementer necessarium erat, ut REX à tanto errore & impietate liberatus, firmaret thronum iustitiæ regnorum suorum, & grauissimã & certissimã iram dei à capitibus omnium nostrum, suo suorumq; charissimorum liberorum q̄ citissime auerteret?

Cum uero hic REX me tanq̄ Prælatum, Doctorem, Verbi dei ministrum, Ecclesiasten, Consiliarium, hæreditarium subditum suum, deniq; lege euangelica in Christo fratrem, cui singulare mysterium

RVM ANTICHRISTIANISMVS:

uerbi orbi Christiano publicandum commissum erat, de his grauisimis rebus concionantem & fideliter pieq; monentem, audire dedignatur & detrectat: num hic debeo Osandro mandanti, an Christo praecipienti, obtemperare? Osander iubet ut taceam, Christus ut clamem, instem, & urgeam, inquit: Si hi tacebunt, lapides clamabunt. Si peccauerit in te frater tuus, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si te non audierit, adhibe tecum adhuc unum aut duos, ut in ore duorum uel trium testium consistat omne uerbum: quod si non audierit eos, dic ecclesiae. Hic ego, cum uiderem Regem non solum in me, tanq; membru ecclesiae Christi, sed in tota ecclesia & patriam comune, comuni errore peccante & errantem, periculosissimis Turcarum infestationibus & bellis de regnis suis omnibus periclitantem, magna principu Germaniae, & praesertim Lutheranoru, ob diuersam & eandem quidem falsam & impia religionem inuidia laborare, & omnia ad ruina in sacro Ro. imperio & Germania spectare, num hic tacerem? Num proditor ueritatis euangelicae & comunis patriae stilerem? Hic itaq; ut silendu & tacendu non erat, ita nec tacui nec silui. Sed statim cum REX me uehementer urgentem & instantem ulterius audire nolisset,

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO,
continuo adij Reuerendiss. in Christo patrē ac domi-
num Dominū Iohannē Moranum episcopum Muti-
nensem, nunciū Apostolicū, tum in aula regia agen-
tem, uehementer orans, ut omni pietatis conatu effice-
re uelit, ut ꝑprimū a Pont. Max. aduocarer: asserēs
me habere certa & indubia diuinæ mentis & uerbi
dei consilia, quibus in fidei & religionis grauisima
causa & contentione, pax & concordia celeriter &
pacifice fieri & componi possit.

Cum uero & Pont. Max. & Cardinales meam
tam piam oblationē atque petitionē negligunt & con-
temnunt, nōne hic in rerum omniū maxima perturba-
tione, & in summo totius reipū. Christianæ periculo,
fidelis & prudentis ministri dei illiusq; uerbi erat, cir-
cūspicere de prudenti & illustri quadā repu. & Ro.
Imperij ciuitate, cui (ueluti ecclesiæ Christi cū Pont.
Max. sponsus totius ecclesiæ hæc audire noluerit)
hæc tanta atque diuina uerbi dei mysteria & secreta,
quibus religiōis contentio sedari possit, aperirem ac
que manifestarem? Hic Norinbergen, respu. potissi-
mū in mentē subijt, quæ mihi his arcanis orbi Christia-
no publicandis, in primis digna & idonea uidebatur.
Venio itaq; Norinbergam, peto à senatu in maxima
causa maxime secretā audientiā. Senatus pro sua pru-

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

dētia & pietate facile annuit petitioni tam piā. Delegat uiros septem non uulgares, sed eruditione, fide & taciturnitate insignes, duos ecclesiastas, (ueluti taciturnos quosdā fidei & religionis confessores & arcanonum ministros) duos senatores, duos iureconsultos senatui iuratos, & à secretis scribā quendā. His causa hæc audienda delegata est: Hoc singulari addito mandato, ut secreta secreto audirentur, & secreto retinerentur. Coram his itaq; tanq; coram deo constitutus, totius consilij mei rationē expono, nempe quid ante acto tempore cum serenissimo Ro. Rege Ferdinando, cum nuncio Apostolico, Pont. Max. nomine, illiusq; adeundi causa egerim, quæ arcana in manibus meis habeam, quid à repub. sapientissima fieri cupiam declarans, uehementerq; orans & obtestans, ut senatus hos tam pios conatus meos pro cōmuni totius reip. tranquillitate adiuuare & promouere uelit. Quid hic quæso delinquo, q; concionē regiam tam piā & Christianā, Regi in faciem lectam, summo pietatis studio repeto, & secretissimis & singulari mandato tacere iussis septem delegatis secretissimū Septemuratum, senatus Norinbergen. referentibus, non multorū auribus, ut Osiander uanisime asserit, expono atq; cōmunico, præsertim cum hic nullū iuramentū de tacitur

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO,
nitate à me neq; Rex exegerit, neq; ego Regi præsti-
terim. Sed fingamus interim singulare & exquisitissi-
mū hic præstitum esse iuramentū, ut falsissime factum
esse fingit & mentitur Olander, num erit contra ue-
ritatē uerbi Christi & euangelij sui, contra cōmunē
tranquillitatē totius reipū. christianæ, contra cōmunē
patriā, contra cōmodū & utilitatē ipsiusmet Regis
suorumq; charissimorū liberorū, obligatorii iuramen-
tum? Ius sacrū & canonicū, duos præclaros canones
& firmas quasdam regulas passim omnibus notas ha-
bet, quæ asserunt & dicunt: In malis pmissis fidē non
expedit obseruari: Non est obligatorii contra bonos
mores præstitū iuramentū. Si in malis pmissis et con-
tra bonos mores obligatorii non est iuramentum, quo
pacto contra deum & illius uerbū, contra ueritatē et
uirtutē, cōtra reipū. contra patriā cōmunē, contra re-
gem illiusq; liberos, omniumq; eorū, qui Regi subsunt,
utilitatem & cōmodum, obligatorium esse possit aut
debeat iuramentum?

Si itaq; singulare & exquisitū quoddā in hac spe-
cie facti, præstitū iuramentū obligatorium non est,
multo minus iuramentū, quod cōmuniter à consiliarijs
fidelitatis & taciturnitatis causa præstatum Regi,
obligatorium erit. Tantum itaq; abest, ut in hoc facto

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

periurij accusari possim, ut periurus potius accusandus eram, si tacuissem. Nam & in dei & euangelij uerbum in quod iurauerā, & quo potissimū Regi adstrictus eram: deinde in utilitatē & commodum Regis, cuius maxime intererat, ueritatē uerbi & euangelij agnoscere, religionisq; & fidei causam compositam esse, grauissime peccassem atque deliquissem, si tacuissem. Adeo falsa & iniqua est criminatio & calunnia Oslandri, ut cum me periurij accuset, ipse sese periurū & perfidum esse prodat. Nam cum ad hanc religionis causam audiendā, tanq; ecclesiastes & arcanorum minister, confessoris loco, singulari & speciali mandato tacere iussus, calūniandi & mendacij, non ueritatis euangelicæ publicandæ, sed illius obscurandæ & supprimendæ causa hoc secreti effutiat & in literas referat, planissime periurus, & silētij et taciturnitatis uiolatæ reus est, a senatu Norinbergen, grauius & seuerius puniendus & plectendus, præsertim cū his atq; huiuscemodi cauillis & mendacijs tantas tenebras senatui & reipub. Norinbergen. offuderit, ut clarissimā uerbi & euangelij lucē, in ciuitatē illā cælitus delatā, summa et perpetua ignominia totius alioqui præclarissimæ urbis reiecerint, & nec uidere nec intueri potuerint & uoluerint.

OSIANDRISMVS ET LVThERANO

Et quemadmodū uerbū ueritatis me hactenus à falsa & ficta periurij criminatione absoluit, & accusatorem futilitatis & periurij uitio, cuius me reū agere conatur, inuoluit atque condemnat. Ita etiam dubio procul me à uitio pseudoprophetiæ & seditionis, cuius me iniquissime insimulat, liberabit.

Hic scias oportet christiane lector, q̄ discedens Pataua, reliqui episcopo & capitulo apologiam & querelam discessus mei, articulos & causas plus sexaginta, inter quos alicubi deterrendi causa à grauissimis flagitijs & abominationibus, contra uerbum dei, quibus cōmunis clerus impudenter Patauiæ inuolutus uiuit, uel uiuēs moritur potius: inter serui pias quasdam cōminationes, quibus ad meliorē uitam adhortor. Fore aliquando asserens, nisi resipuerint, & ad normā uerbi dei sese reformārint & accommodārint, & ciues & promiscuum uulgus, tanta & tam pudenda flagitia, contra manifestā prohibitionem diuinā ferre non possit. Deum ultorē populū aliquando instigaturum, ut clerū cum deo, deiq; uerbo pugnantem & contra stimulū calcitrantē, in ordinē redigat, affligat, castiget & urbe propellat. Adiungens, subditos & cōmunē plebem contra claram & apertā scripturam & mandatū dei magis tratu ecclesiastico non obligari.

RVM ANTICHRISTIANISMVS.

iuramenta præstita, & per uerbum sacrosancti euangeliij iurari solita & iurata, contra uerbum & euangeliū non ualere, nec ullo modo pro tyrannica obedientia allegari posse, deo deiq; uerbo obediendū magis esse, q̄ hominibus. Quod (nisi propere à clero statutur, uitæq; improbitas in melius cōmutetur) populū diuina ira & p̄missione, tantorū flagitiorū aliquando uindicē futurum. Hoc sedulo in toto illo scripto & querela illa apologetica agēs, ut Princeps & Administrator episcopatus Patauien. cum capitulo, totoq; clero, ad ueram & Christianam pœnitentiā conuerterentur, ut deo deiq; uerbo obedirent, Christum confiterentur, & Antichristū exuerent & abnegarent.

Ob has tam pias & necessarias admonitiones et cōminationes, sum Osiandro pseudopropheta, sum seditiosus. Si pseudopropheta est, qui comminationibus ad pœnitentiā prouocat, multi sanctissimi prophetae, pseudoprophetae accusandi erūt. Nōne Ionas pseudopropheta erit, qui iuxta uerbū domini Niniuen subuertendam prædixerat, quæ tamen singulari clementia & misericordia dei contra uerbum & prophetiā Ionæ seruata est? Cum clerus Patauien. uel hodie, diuina ira sic iubente & permittente, à ciuibus extirpari possit. Nec certus est Osiander, uerū ne an fal-

OSIANDRISMVS ET LVTHERANO,
sum hactenus uaticinatus fuerim, cum nesciat quid ser-
rus uesper uehat, aut quo genere supplicij flagitiosissi-
mus clerus Patauien. puniendus ueniat. Quam itaque
falsissime me insinulat Osiander pseudopropheticæ, tã
improbissime accusat seditionis. Si ego hoc pacto et
more Osiandrino Lutheranos ludere et cauillari uel-
lem, facili argumentatione oēs Lutheranos non solum
seditiosos, sed etiã periuros euincerẽ. Nolo enim nũc
impietatis meminisse. Nam cũ prætextu falsi, scanda-
losi, et perniciosi dogmatis, sese non solũ ab obedi-
entiæ uniuersalis Romanæ ecclesiæ, sed etiã ab iuristi-
candi et iuramentorũ religioẽ, qua sacratissimo Ro-
Cæsari obligantur, absoluerunt, et in libertatẽ mul-
tis modis illicitam prouocârũt: quid hic inferri possit,
ex argumẽtatione et sophistica Osiandrina, malo, col-
ligant Lutherani, q̃ ex mea illatione et conclusionẽ.
Oportet quidẽ deo, deiq; uerbo magis obedire, q̃ ho-
minibus: sed uerbo ueritatĩs, non mendacij: Christi,
non Antichristi. Sed de his iam satis.

SECUNDVM CAPVT

Osiandrismi & Lutheranorum Antichristianismi.